

Shakespeare és mainstream: la deconstrucció de l'alta i la baixa cultura

Published by [Interacció](#) [1] on 13/06/2018 - 19:48 | Last modification: 13/04/2026 - 08:14

Fem un exercici. Tenim dues capsas. Cadascuna està identificada amb un cartell. A la de la dreta hi podem llegir “**alta cultura**” i a la de l'esquerra, “**baixa cultura**”. Doncs bé, hem d'omplir cada capsa amb les pràctiques culturals, productes o paraules que creiem que més s'adeqüen a cada categoria. Potser en la primera hi posarem l'òpera, la música clàssica o una exposició d'art contemporani. En la segona probablement hi aniran a parar les comèdies, els balls populars o el còmic. I mentre estiguem jugant a classificar ens adonarem que hem caigut a la trampa, **la trampa de les etiquetes**. Per repensar i problematitzar aquestes etiquetes, Lawrence W. Levine va escriure l'any 1988 “Culture d'en haut, culture d'en bas: L'émergence des hiérarchies culturelles aux États-unis”.

El text de Levine, titulat originalment “Highbrow, lowbrow: The Emergence of Cultural Hierarchy in America”, és un clàssic de la **història cultural**. Tot i que es va escriure al llarg de la segona meitat dels anys vuitanta, segueix sent d'allò més **vigent**. Per aquest motiu el 2010 l'editorial La Découverte va publicar la traducció francesa de l'obra amb un prefaci del també historiador Roger Chartier.

Encara que el focus de la investigació són els **Estats Units** (Levine va néixer a Manhattan), les conclusions poden fer-se extensives arreu. Al llarg de les pàgines del llibre, l'autor radiografia un **canvi cultural transcendent** per la societat nord-americana. Segons Levine, si al segle XIX existia una **cultura compartida per un públic social divers** (una “culture publique partagée”), al segle XX les elits es van distanciar de certes pràctiques de manera que es va crear una **jerarquia**. D'aquesta jerarquia sorgeixen les categories “alta cultura” i “baixa cultura”.

L'origen de l'estudi de Levine es remunta a la preparació del seu anterior llibre, “Black Culture and Black Consciousness: Afro-American Folk Thought from Slavery to Freedom”. Per entendre com la **població blanca** veia la **població negra**, l'historiador es va endinsar en la lectura de [minstrel shows](#) [2]. En aquests espectacles, la primera forma de teatre genuïnament nord-americana, actors, cantants i dansaires blancs parodiaven i caricaturitzaven els negres com a persones estúpides, idiotes, mandroses, bufonesques i eixelebrades (si en voleu saber més podeu llegir [aquest article](#) [3] de Robert C. Toll). Doncs bé, en els *minstrel shows*, que van arribar a ser molt populars i atreïen un públic heterogeni, Levine hi va trobar **nombroses referències a l'obra de Shakespeare** en forma de paròdia. Diu l'autor: “la popularité de ces parodies [...] me permet de réaliser que Shakespeare avait dû être bien connu dans l'ensemble de la société, puisque les gens ne peuvent parodier que ce qui leur est familier” (p. 17).

El repartiment d'un *minstrel show*, tots amb la cara pintada de negre. Imatge: History on the Net

D'aquesta descoberta sorgeix l'article "[William Shakespeare and the American People](#) [4]: A study in cultural transformation" (1984) en el qual es desenvolupa **una hipòtesi que resultava trencadora**: al segle XIX a Amèrica les obres de Shakespeare eren una forma d'**entreteniment popular**. Encara avui en dia, el teatre shakespearíà representa el sùmmum del refinament cultural. Per aquest motiu la teoria de Levine resultava revolucionària, perquè desafiava la idea que Shakespeare forma part de l'alta cultura. Val a dir que no és curiós que l'acadèmic de [Berkeley](#) [5] es fixés en la cultura afroamericana. Des del seu punt de vista, la **tasca de l'historiador** és escoltar les veus silenciades i comprendre les pràctiques culturals censurades, ignorades o menyspreades per les classes dominants (p. III).

El primer capítol del llibre és una reescriptura de l'article de 1984. En els següents, Levine du a terme un exercici de **revisió** semblant amb altres àmbits artístics, com els museus, l'òpera o la música simfònica. Sembla que al llarg del segle XIX es va dur a terme un procés de **bifurcació cultural** que va acabar separant físicament i estèticament "un «culture d'en haut», devenue le propre des élites sociales et lettrées, lecteurs et spectateurs des oeuvres canoniques, et une «culture d'en bas», vouée aux genres sans dignité" (p. V). És a dir, van començar a traçar-se una sèrie de **línies de fractura** que van provocar que en els esdeveniments socials fos cada vegada **més difícil trobar un públic heterogeni** i representatiu de la societat americana. Com diu la dita, cada ovella va anar al seu corral.

Lawrence W. Levine (1933-2006)

Es va arribar a aquesta situació per una **dobla evolució**. D'una banda, les elits socials van assignar a certes pràctiques un valor distintiu. De l'altra, van promoure un procés de desqualificació i d'exclusió que va anar rebutjant del repertori canònic de la cultura aquelles obres, objectes i pràctiques que a partir d'aleshores es consideraven vulgars, inferiors i populars. Levine parla de "**sacralització de la cultura**" ja que la relació amb la cultura va començar a vertebrar-se a partir de la veneració, el respecte i el decòrum. La divisió no tenia una base econòmica sinó que de mica en mica les classes populars **van deixar de sentir-se identificades** perquè "il fallait accepter ces produits culturels dans les termes définis par ceux qui contrôlaient les institutions culturelles" (p. IX). Era una qüestió de **modalitats d'accés**. La distinció entre *highbrow* (alta cultura) i *lowbrow* (baixa cultura) va suposar una transformació profunda de la definició i la recepció dels productes simbòlics. Val a dir que un procés semblant va tenir lloc a Europa al llarg dels segles XVI i XVIII, tal com recorda Chartier al prefaci.

La idea principal que recorre el llibre és la **fragmentació de la cultura americana**. Levine no vol atacar el concepte de jerarquia cultural, però la seva investigació demostra que les categories "alta cultura" i "baixa cultura" no deixen de ser etiquetes mutables i recents creades de manera interessada. Per tant, "l'une des thèses centrales de cet ouvrage est que, les catégories primaires de la culture étant le produit d'idéologies qui ont sans cesse été sujettes à modifications et à transformations, les périmètres de nos divisions culturelles ont été bien plus perméables et variables que fixes et immuables" (p. 22).

En definitiva, en ple segle XXI **és hora de deixar de jugar al joc de les etiquetes**. En aquest sentit és interessant recuperar les afirmacions d'Antonio Ariño de què parlàvem a l'[article](#) [6] del 23 de maig de 2018 arran de la presentació de l'informe "La participació cultural a Catalunya 2013-2016" (també podeu llegir la [contracrònica](#) [7] de l'acte). Segons el sociòleg, **no existeix la incultura**, sinó altres formes de cultura. De la mateixa manera, no hi ha altes i baixes cultures sinó expressions culturals diverses. Levine es queixava que era impossible comparar productes, pràctiques i objectes en una estructura vertical, ja que per dur a terme una comparació cal col·locar els elements un al costat de l'altre. Deixem les etiquetes al calaix de la història i comprem entrades per anar al Liceu o anem a moure al cul al ritme del [reggaeton](#) [8] a qualsevol discoteca. Ras i curt, **gaudim de la cultura**.

Lauwrence W. Levine, *Culture d'en haut, culture d'en bas. L'émergence des hiérarchies culturelles aux Etats-Unis*, Paris, Éditions La Découverte, 2010

Categories: Article

Categories: Articles i anàlisi

Tags: participació cultural

Tags: públics de la cultura

Tags: pensament cultural

Tags: polítiques culturals

- [9]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/2018/shakespeare-mainstream>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] https://en.wikipedia.org/wiki/Minstrel_show

[3] https://web.archive.org/web/20090109044327/http://www.americanheritage.com/articles/magazine/ah/1978/3/1978_3_93.shtml

[4] <http://www.csun.edu/~twd61312/477/477%20pdfs%202008/levine2.pdf>

[5] <https://www.berkeley.edu/>

[6] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2018/participacio-cultural>

[7] <http://interaccio.diba.cat/blogs/2018/des-del-bunquer>

[8] <https://www.youtube.com/watch?v=mLRUK4HC0SU>

[9] <https://interaccio.diba.cat/node/7704>